

България през първото десетилетие на XX в. Провъзгласяване на независимостта

В началото на 1908 г. е назначено правителство на Демократическата партия с министър-председател Александър Малинов. Министерството на външните работи е поверено на безпартийния генерал Ст. Паприков.

Правителството предстои да се справи с важни задачи, защото демократическото правителство има амбициозна външнополитическа програма, в която на първо място стои провъзгласяването на независимостта. Утвърждаването на държавния суверенитет на страната трябвало да открие пътя за осъществяване на националното единство.

Скоро настъпват събития, които улесняват намеренията на българската дипломация. Съперничеството между силите от двата военно-политически блока - Централния съюз и Антантата, намира израз в активизиране на политиката им на Балканите. Подкрепяна от Германия, Австро-Унгария засилва натиска си върху Турция за строеж на Новопазарската железопътна линия, която да свързва австро-унгарските линии в Босна с турските в Македония. Пред заплахата от австро-германско господство на Балканите и Близкия изток Англия и Русия обединяват усилията си и излизат с проект за радикални реформи в Македония. В такава обстановка в Турция избухва Младотурската революция. Съставено е ново правителство начело с Кямил паша, което ориентира страната към Англия. Младотурците имат амбицията чрез преобразувания в империята да предотвратят нейното разпадане и пълно подчинение на великите сили. Но те се ограничават с половинчати действия и вместо да въведат обещаните реформи се плъзгат по линията на национализма. Твърде скоро става ясно, че революцията не може да изведе Турция от нейната икономическа изостаналост, да въведе стабилен политически и административен ред в страната.

След първоначалната изненада, в София бързо се включват в балканската дипломатическа активност. Няколко дни след избухване на Младотурската революция българският дипломатически агент в Цариград Ив. Ст. Гешов в писмо до външния министър лансира идеята да се провъзгласи независимостта на България.

Веднага след революцията Англия се отказва от реформените си инициативи и се обявява в защита на младотурския режим. Новият курс на британската дипломация има за цел да нанесе удар на толерираното от старото управление германско-австрийско влияние в Турция. Франция също настоява да не се създават затруднения на империята с оглед закрепване на новия режим. Макар че има резерви към събитията в Турция, Русия се въздържа от намеса. Позицията на силите от Антантата не може да окуражи българското правителство.

Придържайки се към резервирано поведение, в средата на август българската дипломация предприема конкретни сондажи пред великите сили. Изволски се отнася благосклонно към българското желание, но съветва „търпеливо чакане". Според него България не трябва да нарушава първа Берлинския договор, а да остави това на Австро-Унгария, която се готви да анексира Босна и Херцеговина.

Решено е, че бездействието е опасно за интересите на страната и трябва да се направят постъпки за ликвидиране на васалното положение. Проблемът е сериозен и това налага

да се по-лучи съгласието на монарха. Въпреки страха си от международни усложнения князът одобрява идеята и препоръчва на министър-председателя да направи сондажи в Париж.

Междувременно в Цариград става прословутият „инцидент Гешов“, който влошава отношенията между Княжеството и Турция. На 30 август в турската столица се устройва галавечеря по случай рождения ден на султана, на която е поканено дипломатическото тяло с изключение на българския представител Ив. Ст. Гешов. С това младотурското правителство иска да подчертае васалното положение на България. От София отговарят с отзоваване на Гешов от Цариград, а Портата на свой ред отзовава комисаря си от българската столица.

Впрочем намеренията на австро-унгарското правителство да анексира Босна и Херцеговина не са тайна за великите сили. На 3 септември 1903 г. в гр. Бухлау (дн. Буховец, Република Чехия) се провежда среща на външните министри на Австро-Унгария и Русия. От разговорите в Бухлау става ясно, че за руския външен министър нарушаването на Берлинския договор означава неговото цялостно изменение, което да стане на международна конференция. Датата на свикване на конференцията не е уточнена и това дава възможност на виенската дипломация да изпревари руските постъпки.

Наистина, през първите дни след „инцидента Гешов“ българската дипломация се придържа към тактиката на разумно изчакване. По дипломатически канали в София научават, че управляващите среди в Цариград са осъзнали ненавременността на инцидента.

На 5 срещу 6 септември 1908 г. избухва стачка на служителите по Източните железници, включително и на територията на България. За да предотврати големите загуби за търговията чрез своя представител в София, дирекцията на Източните железници моли Дирекцията на българските държавни железници да поеме обслужването по линиите на българска територия до прекратяване на стачката. Още на 6 септември цялата мрежа на Източните железници в България е завзета от българските железопътни власти. На 9 септември компанията успява да прекрати стачката и иска българският персонал да бъде оттеглен от линията. Вместо това правителството взема мерки да отхвърли чуждото господство в страната. По негово нареждане Източните железници на българска територия са окупирани от войсково поделение и обявени за български железници. Тази стъпка не е съгласувана с княз Фердинанд, който още пребивава в унгарското си имение. Така в българо-турските отношения се създава втори конфликт.

Ген. Паприков решава да използва отстъпчивостта на Портата и да направи опит за директно разбирателство с турското правителство по интересуващите България въпроси. По време на едноседмичния си престой в турската столица К. Хаджикалчов разбира, че Портата е съгласна да се провъзгласи независимостта и да се разреши на компанията да продаде експлоатацията на железниците, при условие че се сключи българо-турски военен съюз.

Докато неофициалният пратеник на Паприков преговаря в Цариград, в българската дипломация взема надмощие курсът на Малинов за поставяне на Европа пред свършен факт. Държан в течение на събитията, князът търси подкрепа сред австро-унгарските

управляващи среди. На 11 септември княз Фердинанд води конфиденциален разговор с външния министър барон Ерентал за отношението на Австро-Унгария към българската независимост. След като е решило да анексира Босна и Херцеговина, австро-унгарското правителство посреща благосклонно българското искане за провъзгласяване на независимостта и даже обещава подкрепа.

След продължителни дебати князът посочва като изход от положението необходимостта да се провъзгласи независимостта и чрез нея да се уредят въпросите с „инцидента Гешов" и с Железниците. Той обаче не информира министрите за резултата от разговора си с Ерентал. По същото време и правителството решава да изостави опитите за пряко българо-турско разбирателство и да обяви независимостта.

Великите сили посрещат с недоволство железопътната акция на българското правителство. Най-остро реагират Германия и Австро-Унгария, тъй като Източните железници фактически са собственост на германския и австрийския капитал. Барон Ерентал поставя подкрепата си на „българските желаниа" в зависимост от готовността да се върне Железницата. Англия не е доволна, че се засягат правата на покровителстваната от нея Турция. А Високата порта търси помощта на европейските държави и предупреждава България, че преговори могат да се водят само след връщане на линията. При това положение в Министерския съвет назрява мисълта да се избърза с провъзгласяване на независимостта, така че откупуването на Железницата да стане естествено следствие.

Намеренията на българското правителство не остават в тайна от европейската дипломация. Силите от Антантата с основание смятат, че евентуално българско действие ще създаде остра криза на Балканите и ще улесни реализирането на плановете на двуединната монархия. Следователно трябвало да се ограничи кризата, която би могла да въвлече и тези държави в ненавременни усложнения. Наред с това Англия не желае задълбочаване на българо-турския конфликт, което би поставило в затруднение покровителствания от нея младотурски режим. От Петербург обещава подкрепа на българското искане пред великите сили, след като Австро-Унгария първа наруши Берлинския договор. В руските плановете независимостта се разглежда като част от компенсациите на балканските държави след анексията. Но в България отдавна не вярват на благоволенieto на европейската дипломация. Най-неочаквано Франция постъпва в разрез със съюзниците си. Той съветва да се бърза, за да се изпреварят колективните постъпки на силите, които биха усложнили положението. Тази линия на Париж е продиктувана от стремеж да се отклони вниманието на силите от Мароко, където френското надмощие отново е застрашено от Германия, спечелила преднина с подкрепата си на претендента за султанския трон Мулай Гафид.

На 16 септември 1908 г. Министерският съвет взема решение да обяви независимостта на България на 21 септември. Отчетено е, че опасността за страната, ако първа наруши международната договореност, не е по-голяма от опасността, ако последва Австро-Унгария и по този начин нанесе втори удар на Турция.

В последната минута княз Фердинанд е обхванат от колебания, започва да протака и предлага дата 24 септември, т.е. един ден след като Австро-Унгария нотифицира анексията. На 21 септември княз Фердинанд пристига в Русе, където го очакват

министрите, а на 22 септември 1908 г. във Велико Търново със специален манифест обявява България за независимо царство.

Българската независимост е нарушение на Берлинския договор и трябва да получи международно признание. В това е трудността и сложността на проблема. Един ден след търновския акт Австро-Унгария обявява анексията на Босна и Херцеговина. На следващия ден (24 септември) пък гръцкото правителство провъзгласява присъединението на автономния о-в Крит към Гърция.

На предната линия излиза българската дипломация, на която се пада да довърши делото. Още на 22 септември Фердинанд телеграфира на султан Абдулхамид, за да го уведоми за извършения акт и да го увери в личната си вяроност. С официална нота са направени постъпки пред великите сили за признаване на България за независима страна.

Реакцията не закъснява и тя е почти идентична - нито една от европейските държави не проявява готовност да признае българската независимост. Барон Ерентал откровено поставя австро-унгарското условие - българското правителство да се споразумее с Компанията на Източните железници. Зад тази позиция застава и Германия. Руската дипломация предлага да се свика международна конференция за ревизиране на Берлинския договор след частичното му нарушаване. Тя се надява да използва случая и да уреди важния за нея проблем за свободно преминаване на Проливите. Заинтересувана от поддръжката на младотурския режим и влиянието си в империята, Англия приема идеята за международна конференция като възможност да издейства компенсации за Турция. Париж и Рим проявяват готовност да се присъединят към тази линия. Румъния, Сърбия и Гърция поставят отношението си към българския акт в зависимост от решението на силите. А в Цариград, където не са изненадани от действията на своя васал, запазват спокойствие. В отговор на телеграмата на Фердинанд великият везир съобщава, че въпросът може да се реши само със съгласието на държавите, подписали Берлинския договор.

Така още отначало става ясно, че възстановяването на старото положение е невъзможно, и се търсят пътища за излизане от кризата. Защото вече се забелязват противоречия в третирането на балканската криза - държавите от Антантата държат за съвкупно разглеждане на българския акт, анексията на Босна и Херцеговина и присъединяването на Крит към Гърция на конференцията, а Австро-Унгария и Германия се обявяват против включване на въпроса за анексията и смятат, че той трябва да се уреди между Виена и Цариград. Единственият пункт, по който има единодушие, е необходимостта България да ликвидира финансовите въпроси, произтичащи от независимостта.

При тази сложна обстановка в българската дипломация се очертават две тенденции. Правителството се придържа към твърд курс на отстояване на независимостта, според който България трябва да откупи експлоатацията и собствеността на Железниците, да не плаща обезщетение на Турция за румелийския данък и да принуди турското правителство на пряко споразумение. По същото време между Виена и Цариград вече се водят разговори за анексираните провинции, а австро-унгарската дипломация дава да се разбере, че за обезщетение не може да става дума. Така постъпва и българското правителство. В същия ден до турското правителство е адресирана нота-ултиматум с искане в срок от три дни да бъде призната българската независимост. В отговор на турската частична мобилизация в България са свикани запасните. На 3 октомври по

нареждане от София дипломатическият агент във Виена Сарафов уведомява Балплац, че българското правителство е готово да преговаря с компанията за откупу-ване на правото на експлоатация на Източните железници.

Българската дипломатическа активност обаче е парализирана от действията на Фердинанд, който е склонен на по-голяма отстъпчивост. Без знанието на правителството на 1 октомври Фердинанд се обръща към президента на Френската република с молба да посредничи пред европейските държави в полза на българската независимост, като уверява, че България е готова да заплати за това. В отговор френското правителство препоръчва България да се въздържа от военни приготовления и да изпрати в Цариград човек за официални преговори с Високата порта за споразумение на базата на „справедлива компенсация“.

Постъпката на Фердинанд затруднява правителството, което не желае да дезавуира открито монарха пред Европа. Междувременно Зия бей пристига с новината, че великият везир няма доверие в конференцията и предпочита да преговаря с България. Наистина преговорите между великите сили се затягат, а Австро-Унгария действа за сепаративно уреждане на своя въпрос и твърдо възразява против всякакво компенсиране на Сърбия и Черна гора, за което настоява Русия. Конференцията става все по-проблематична, а и не особено привлекателна за Турция, тъй като тя можела да закрепил позициите на Великите сили на Балканите в ущърб на турските интереси. В Цариград постепенно се ориентират към отделно споразумение с Австро-Унгария и България, но не скриват различното си отношение към двете. Високата порта по-лесно може да преглътне анексията на двете провинции, с които отдавна се е простила, отколкото българската независимост, защото окончателното присъединение на автономната област Източна Румелия към България поставя под пряка заплаха Македония. Именно към този район ще се насочи впоследствие вниманието на новото царство.

В такъв момент Министерският съвет решава да изпрати в Цариград П. Димитров и Иван Стоянович, директор на пощите и телеграфите. Двамата потеглят на 6 октомври, инструктирани да проверят отношението на Високата порта към Българската позиция - признаване на независимостта без компенсация за Турция и заплащане на сумата от 10 000 000 лв. за собствеността на железниците. Резултатът не закъснява - три дни след отпътуването си българските делегати докладват, че турското правителство би признало независимостта само ако България заплати капитализираната сума на данъка.

В София разбират, че трудно биха могли да защитят своята позиция след декларацията на Фердинанд и при категоричното отношение на великите сили. Напрежението расте с всеки изминал ден.

За да предотвратят избухване на въоръжен конфликт, силите от Антантата предприемат съвместни постъпки в София и Цариград. На 14 октомври представителите на Англия, Франция и Русия връчват на ген. Паприков колективна нота, с която се настоява българското правителство да разпусне в срок от три дни свиканите резерви, да обещае, че няма да взема никакви военни мерки, да изпрати делегати в турската столица за започване на преговори. Тази постъпка е подкрепена от Германия и Италия. Последват адекватни действия в Цариград.

Кабинетът веднага дава сигнал, че е готов да се вслуша в съветите на европейските държави, като извършва демобилизация на свиканите под знамената запасни. За официален делегат за преговорите е определен министър Ляпчев, който на 18 октомври потегля за Цариград. Той носи със себе си лично писмо от Фердинанд до Кямил паша с уверения в искреното желание на българската страна за споразумение с Турция. Така в Цариград започват тежки преговори и пазарлъци, които продължават повече от месец. От своя страна Високата порта формулира претенциите си в десет точки, които включват изплащане на капитализирания трибут на Княжеството и на Източна Румелия, част от турския държавен дълг, закъснели плащания на Източна Румелия, собствеността на Източните Железници, откупуване на фаровете и други - общо 572 000 000 лв.

В станалите разговори проличава пълното разминаване в позициите на двете страни. Като че ли изобщо не могат да се намерят допирни точки - Ляпчев отхвърля исканата сума, а Кямил паша заплашва да внесе въпроса в международна конференция. Особено раздразнение предизвиква българското условие за Екзархията, което би узаконило постоянното вмешателство на България в Македония.

Наистина Франция, Англия и Русия отправят съвети към Портата да не прекалява с исканията. Твърдата позиция на София заплашва с прекъсване на преговорите, а това би забавило и уреждането на въпроса за Железниците, в които са ангажирани европейски капитали. Българската дипломатия прилага ловка тактика - тя показва по-голяма отстъпчивост по въпроса за Железниците, отколкото спрямо данъка, за да спечели съдействието на великите сили.

През първата половина на ноември се забелязва еволюция в турското обществено мнение. Обвиненията към България намаляват, но за сметка на това нараства недоволството срещу двуединната монархия като подстрекател и главен виновник за бедите на империята. Австро-унгарските стоки и кораби са подложени на организиран бойкот с невероятни размери, който причинява големи стопански загуби на монархията. Шансовете на България нарастват пропорционално на намалените възможности на Австро-Унгария. На Ляпчев е наредено да се завърне в София, без да прекъсва официално преговорите.

На 17 ноември българският делегат напуска Цариград, като преди това връчва на великия везир декларация за предлаганата от България база за съглашение. А тя включва „две непремени условия" - турското правителство да декларира, че ще уреди „всички висящи въпроси" направо с България и веднага след това ще признае суверенитета на страната. При положение че условията се приемат, българското правителство е готово да заплати за румелийския данък сумата 40 000 000 лв. и за собствеността и експлоатацията на Железниците 42 000 000 лв. Другите въпроси - за вакъфите, за фаровете и санитарната служба, лесно ще се уредят от съответните администрации. Тази декларация е сведена до знанието на руския и френския посланик в Цариград, които намират предлаганата сума от 82 000 000 лв. за приемлива. Посланикът на Англия обаче настоява за увеличаване на компенсацията до 120 000 000 лв.

Отново настъпва застой в преговорите, защото в Цариград не бързат да се произнесат по българската формула. Вместо това турското правителство прибегва до изпитаните средства за натиск - засилен е бойкотът на българските стоки, в някои гранични райони се съсредоточават войски. Правителството на Малинов е обезпокоено от новото

забавяне, но не смята да прави отстъпки. Продължителността на кризата в равна степен засяга и балканските държави, и великите сили, а това прави все още реална перспективата за мирен изход.

Франция, Русия и Англия проявяват все по-определена склонност да подкрепят формулата на България, за да я спечелят окончателно на своя страна. След известно колебание тромата австро-унгарска дипломация се раздвижва. На 26 ноември барон Ерентал натоварва Сарафов да съобщи в София, че „няма да се поддаде на съветите, които му се отправят в пресата, да поеме част от отоманския дълг, това и по съображение, че не иска да създаде прецедент за България". Следват обещания монархията да се застъпи от България да не се искат повече финансови жертви.

Окуражено от тези аванси, на 9 декември българското правителство отправя циркулярна нота до Великите сили, в която се излага състоянието на българо-турските преговори. Изтъква се, че България не може да плати за данъка на Княжеството към Турция, защото Великите сили не са изпълнили решението на Берлинския конгрес да определят размера на данъка и той изобщо не е плащан. При това положение претенциите на Портата нямат законни основания, докато българските предложения са реални.

Българският циркуляр наистина постига гонения ефект. В специален пасаж е заявена благосклонност към България, намерила израз в нови постъпки на представителите на Русия, Франция и Англия в Цариград и София за взаимни отстъпки по финансовата част на спора. Веднага след това в споразумение с Бюлов Ерентал нарежда на маркиз Палавичини да подкрепи в Цариград българското желание за подновяване на преговорите. Направени са предпазливи сондажи в София за по-тясно българо-австро-унгарско сближение в духа на стратегическите цели на австро-германския блок. На 21 декември Кямил паша отправя покана до българското правителство за подновяване на преговорите.

По това време обсъждането на анексионния въпрос навлиза в най-острата си фаза. Притиснато от различни страни, турското правителство отстъпва и на 3 януари 1909 г. подписва предварителния протокол за австро-турско съглашение. След като не успява да се наложи на двуединната монархия, Портата увеличава претенциите си към България.

В началото на 1909 г. освен искането си за парична компенсация Турция повдига и въпроса за териториални отстъпки от българска страна в района на Мустафа паша (дн. Свиленград). Тя обосновава претенцията си със стратегическите интереси на империята, които трябвало да се защитят при определяне на държавната граница между двете страни, заместваща старата административна граница с Румелия. Паралелно започва съсредоточаване на турска войска в района. Българското правителство посреща новата заплаха с мобилизация на 8-ма Тунджанска дивизия. В отношенията между двете страни отново настъпва безнадежден обрат.

16 януари 1909 г., ген. Паприков отправя циркулярна нота до великите сили, която до голяма степен има характер на ултиматум. В нея се отбелязва, че на българската готовност за споразумение Турция отговаря с протакане на преговорите, бойкот на българските стоки и териториални искания. Отделно българските представители в чужбина са инструктирани да заявят, че забавянето на решението на въпроса и

увеличението на сумата ще принудят правителството да обяви „пълна мобилизация и война на Турция“.

Българската дипломация заговаря с езика на двуединната монархия. Тя се оказва сполучлив тактически ход, защото след четири месеца преговори най-после се намира приемлив изход.

На 17 януари 1909 г. Русия излиза с нова инициатива, предварително съгласувана с Франция и Англия. А именно - Русия поема върху себе си изплащането на исканите от Турция 125 000 000 лв., като приспадне тази сума от турския дълг по контрибуциите от Освободителната война (1877 - 1878г.); България няма да плаща нищо на Турция, а на Русия ще издължи само 82 000 000 лв., като сключи формален заем с руската държавна банка при изгодни условия - 4% лихва и 40-50-годишен срок за погасяване. Разликата между двете суми ще се покрие с времето от лихвите на заема .

Руското предложение е посрещнато в София с облекчение и веднага е прието. На 27 януари Министерският съвет решава да демобилизира 8-ма Тунджанска дивизия като доказателство за българската отзивчивост към посредничеството на великите сили.

Високата порта бързо преодолява подозренията си и също вижда изгодата от предлагания вариант, който би могъл да я отърве от тежките плащания към Русия и от ненавременните външнополитически усложнения. Англия и Франция оценяват финансовите и политическите предимства на руската инициатива. Приключването на балканската криза с посредничеството на Русия неизбежно щяло да засили позициите на силите от Антантата в този район. По същите съображения реакцията на Германия и Австро-Унгария е негативна. Ген. Паприков веднага дава уверения, „че България в никакъв случай няма да се откаже от задължението си за заплащане на обезщетение на Компанията и че е поставила това като предпоставка за приемането на руското предложение.“ От Цариград отговарят, че ще отдадат „надлежното внимание“ на въпроса и се оплакват от вътрешни трудности и от гръцките претенции за Крит. Това означавало, че руското посредничество се приема от двете страни и вече не може да бъде отклонено.

Няколко дни по-късно, на 12 февруари, турският външен министър Рифат паша заминава за Петербург, където започват руско-турски преговори. За кратко Време различията са изгладени и на 3 март 1909 г. Изволски и Рифат паша подписват предварително споразумение. Според него срещу признаване на българската независимост руското правителство опрощава на Портата 125 000 000 лв. военно обезщетение. Останалите въпроси - за вакъфите, религиозните общини, за пощите и телеграфите, фаровете и санитарната администрация, трябва да се уредят в преки българо-турски преговори. България се отказва от турския дълг, свързан с изплащането на жп линията Русе-Варна.

Българското правителство не остава удовлетворено от текста на спогодбата. То смята, че някои клаузи са неясно формулирани и поради това опасни за интересите на страната.

Вместо отговор от Петербург идва вестта, че Рифат паша е отпътувал, а Изволски настоява българското правителство да изпрати свои делегати в Петербург и в Цариград за сключване на допълнителни спогодби. На 14 март 1909 г. за руската столица потеглят министрите Паприков и Ив. Салабашев, а два дни по-късно Ляпчев тръгва за Цариград. Започват паралелни преговори, които на моменти се преплитат и засичат. Ляпчев е

натоварен да постигне споразумение по висящите между двете страни въпроси и да получи гаранции, че Компанията на Източните Железници ще бъде справедливо компенсирана от Турция и няма да има претенции към България.

Първоначално преговорите в Цариград се развиват успешно и на 26 март Ляпчев телеграфира, че по спорните въпроси е постигнато съгласие. На 30 март в турската столица избухва метеж против младотурското управление. Новото правителство отказва да признае независимостта, преди да се удовлетворят частните вакъфски искания. Заедно с това Портата отказва всякакви гаранции по отношение на сметките с компанията. Австро-Унгария и Германия пък предупреждават София, че няма да признаят независимостта, ако Ляпчев не получи съгласието на Портата да задоволи исканията на Компанията. По този начин България се оказва в омагьосан кръг - тя се държи отговорна за задължение, за което Турция получава компенсация от Русия и следва сама да уреди.

На 31 март чрез телеграми Малинов и Паприков съгласуват действията си за дипломатически натиск върху Турция и великите сили. На Ляпчев е наредено да поиска от Високата порта бързо приключване на преговорите, като заплаши, че в противен случай ще напусне Цариград. На 3 април Паприков се среща с Изволски и енергично настоява Русия, Франция и Англия да използват влиянието си в Турция или без нея да признаят българската независимост.

Непоколебимите постъпки на българското правителство предизвикват раздвижване на антантската дипломация. Последва енергичен натиск на трите държави върху турското правителство, който има двоен ефект. Дипломацията на силите от Антантата взема преднина на балканския терен, а това не можело да не предизвика безпокойство във Виена и Берлин. Твърде чувствителен по отношение засилване на руските позиции в България, барон Ерентал изнамира „компромисно предложение“. То се състои в това Турция да признае независимостта, но в българо-турската спогодба да бъде включен член, който да гарантира обезщетението на експлоатационните права на Компанията едновременно от двете страни. На 5 април 1909 г. в преговорите между Ляпчев и турския външен министър активно се намесва делегатът на Дойче банк в Цариград К. Хелферих.

Стремежът да не се провали постигнатото разбирателство по основните спорни въпроси подтиква и трите договарящи се страни към компромис. Късно следобед на 6 април 1909 г. Ляпчев и Рифат паша подписват българо-турски протокол за уреждане на независимостта. Според компромисния член 7 българското правителство ще договори с Компанията заплащането на завзети материали, подвижен състав и пр. и ще остане задължено за обезщетяване за експлоатацията на железницата, докато Портата и Компанията разпределят помежду си сумата 40 000 000 лв. По този начин едновременно се обвързват България и Турция да задоволят претенциите на ангажираните с Източните железници европейски капитали. В отделен член е отбелязано, че Високата порта „припознава новото политическо положение на България“.

В същия ден в Петербург се подписва протокол за българо-руска финансова сделка. България получава заем от 82 000 000 лв. за 75 години с лихва 4,75% без никакви гаранции или контрол. На 7 април руското правителство официално признава независимостта и призовава другите велики сили да последват неговия пример. Скоро идва признание от Англия, Франция и Италия, а също от Сърбия, Черна гора и Румъния.

Австро-Унгария и Германия обаче не бързат, докато не получат българо-турския протокол и нови уверения от двете страни, че Компанията ще бъде задоволена. Те си осигуряват и гаранция от трета страна - Русия обещава да задържи 40-те млн. лв. до момента, в който Турция и Компанията се споразумеят за разпределянето им. На 14 април германското и австро-унгарското правителство поздравяват Фердинанд и кабинета Малинов с държавния суверенитет.

Мисията на Ляпчев в Цариград не свършва с признаване на независимостта. Той продължава преговорите този път с директора на Източните железници У. Грос. Успоредно вървят разговорите между Портата и Компанията за разпределяне на 40-те млн. лв. между собствениците и използващите линията.

Няколко дни след признаване на независимостта ген. Паприков със специална нота до Великите сили иска премахване на капитулационния режим. Започват преговори, които са продължителни, но резултатни - Италия, Русия, Австро-Унгария, Германия, Франция и Англия загубват гарантираното си от капитулациите привилегировано положение в страната. Провъзгласяването на независимостта издига международния престиж на България. Затвърден е един от основните принципи на държавното развитие след Освобождението - самостоятелно присъствие на балканската и европейската сцена. Българската дипломация поема дъх и продължава своята активност - вече по посока на генералната външнополитическа задача на цялата нация.